

NOTA PER A LA IDENTIFICACIÓ DE LA NOBLE SENYORA DONA ISABEL DE LLORIS

Jaume Torró Torrent
(Universitat de Girona)

Al final del *Tirant lo Blanc* es llegeix un colofó que diu: «Aquí feneix lo llibre del valerós e estrenu cavaller Tirant lo Blanc, príncep e Cèsar de l'Imperi grec de Contastinoble, lo qual fon traduït d'anglès en llengua portuguesa, e après en vulgar llengua valenciana, per lo magnífic e virtuós cavaller mossèn Joanot Martorell, lo qual per mort sua, no en pogué acabar de traduir sinó les tres parts. La quarta part que és la fi del llibre, és estada traduïda, a pregàries de la noble senyora dona Isabel de Lloris, per lo magnífic cavaller mossèn Martí Joan de Gualba; e si defalt hi serà trobat, vol sia atribuït a la sua ignorància; al qual Nostre Senyor Jesucrist, per la sua immensa bondat, vulla donar, en premi de sos treballs, la glòria de paradís. E protesta que si en lo dit llibre haurà posades algunes coses que no sien catòliques, que no les vol haver dites, ans les remet a correcció de santa catòlica Església.» No em proposo discutir en aquest lloc l'autoria única, d'acord amb els darrers treballs de M. de Riquer (1990: 285-97) o participativa, d'acord amb les posicions de Joan Fuster (1994: 256-77), sinó solament fer una contribució a la identificació de la noble dona Isabel de Lloris. D'altra banda, he raonat en un escrit sobre l'obra crítica de Josep Maria Capdevila sobre el *Tirant lo Blanc* la meua posició favorable a l'autoria única de la novel·la de Joanot Martorell (Torró, 2006). Martí Joan de Gualba morí a la ciutat de València el 27 d'abril de 1490, i tothom està d'acord a no fer-lo responsable d'un colofó que porta la data de 20 de novembre de 1490. A més, l'editor del *Tirant* no fou mai cavaller, sinó solament donzell, i hem de pensar que mai no hauria firmat un colofó amb aquest error. En aquest meu article on parlo de l'obra crítica de Josep Maria Capdevila sobre el *Tirant lo Blanc*, observo que la frase «la noble senyora dona Ysabel de Loriç» conté un altre problema, ja que els Lloris no tenen carta de noblesa en aquells anys. No obstant això, no poso en dubte l'existència d'aquesta dama, com sí havia fet Joan Fuster (1994: 261) abans que aparegués el full d'un manuscrit del *Tirant* (Chiner 1993: 153-87). El tractament de «lo magnífic cavaller mossèn Martí Johan de Galba» ens fa conèixer l'imprecís coneixement de les condicions socials i dels tractaments corresponents de l'impressor i dels caixistes sobre les persones implicades en l'edició del llibre. Jaume J. Chiner (1993: 166-9) proposà tres dames d'aquest nom i s'inclinà per Isabel Berenguer, muller de Garcia de Lloris, cavaller habitador

a València. Antoni Ferrando acollí aquesta identificació (1993: 37-8). Podria ésser encertada, malgrat que a aquesta dama no correspondria el tractament de «noble dona».

De totes maneres, existia en aquests anys una dama d'aquest nom amb carta de noblesa per naixement. Es tracta d'Isabel de Borja, muller d'Eiximèn Peris de Lloris i mare del cardenal Francesc Galceran de Lloris. Les dates extremes de la meua recerca d'arxius són el matrimoni de l'infant Joan amb Violant de Bar l'any 1380 i la mort de Joan II l'any 1479, però en un protocol de l'any 1447 de Pere Castellar, notari de València, vaig trobar-me un full amb data 7 de novembre de 1503, en el qual podem llegir aquest document: «Sit omnibus notum quod ego Ysabel de Loriç et de Borga nobilis procuratrix revendissimi in Christo patris et domni domini Ffrancisci Galcerandi de Borga cardinalis de Enna, prout de dicta mea procuracione constat instrumento publico recepto per discretum (*en blanc*) notarium (*en blanc*) die mensis (*en blanc*) anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo (*en blanc*) scienter [...]» (Arxiu de Protocols del Corpus Christi de València, notari Pere Castellar, núm. 25974). Si el temps es mostra favorable a aquesta identificació, dues dames de la família Borja, l'una de nom Tecla i l'altra de nom Isabel, estaran vinculades als dos majors escriptors valencians del segle xv.

Bibliografia

- CHINER GIMENO, Jaume J. (1993), *El viure novel·lesc. Biografia de Joanot Martorell*, Alcoi, Editorial Marfil, 1993.
- FERRANDO, Antoni (1993), «Del *Tirant* de 1460-64 al *Tirant* de 1490», dins *Actes del novè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (Alacant/Elx, 9-14 de setembre de 1991)*, a cura de Rafael Alemany, Antoni Ferrando i Lluís B. Meseguer, vol. II, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1993, pp. 25-68.
- FUSTER, Joan (1994), «Consideracions sobre el *Tirant*», dins *Obres Completes, VII: Llengua, Literatura, Història*, Barcelona, Edicions 62, pp. 256-77.
- RIQUER, Martí de (1990), *Aproximació al Tirant lo Blanc*, Barcelona, Quaderns Crema.
- TORRÓ TORRENT, Jaume (2006), «La doble autoría del *Tirant lo Blanc*», *Revista de Erudición y Crítica*, 1 (octubre 2006), pp. 75-82.